

Minna Lehvälaihon kuvat lähtevät usein alkuun hyvätuulisista taloista. "Vasta myöhemmin itsellenikin selviää, keitä niissä milloinkin asuu", taiteilija hymyilee.

Minna Lehväslaiho loihtii

Kilttejä taloja ja hilpeitä eläimiä

■ **Terävä pää teki Minna Lehväslaihosta tiedenaisen, lämmin sydän taiteilijan. Kansainvälisesti arvostettu tekijä tunnustautuu jouluihmiseksi ja haluaa tuoda iloa maailman kolhimille lapsille.**

ANNI TURPEINEN

”Tutkijan työtäni voi jatkaa joku muukin, mutta taide on aina uniikkia.”

Näin pohdiskeli erityisesti postikorttitaiteilijana tunnettu **Minna Lehväslaiho** vajaan kymmenen vuotta sitten. Oli koittanut aika vaihtaa molekyylit maalaustelineeseen.

Biokemistin koulutuksen saanut Lehväslaiho on osallistunut tutkijanuransa aikana monenlaisiin tutkimushankkeisiin niin Suomessa kuin maailmalla.

Taide on kulkenut koko ajan tieteen rinnalla. Lehväslaiho on tehnyt kuvia kaiken ikänsä ja kaikkialla.

MINNA LEHVÄSLAIHO

- Syntynyt Helsingissä vuonna 1967.
- Ylioppilas 1987, Pohjois-Tapiolan lukio.
- Filosofian maisteri 1995, Helsingin yliopisto.
- Tutkija, Sanger-instituutti 1997–1999.
- Kuraattori, Euroopan bioinformatiikan instituutti 1999–2005.
- Kuraattori, Western Cape -yliopisto 2006–2008.
- Kuraattori, väitöstutkija ja tiedekirjoittaja, Kuningas Abdullahin tiede- ja teknologiayliopisto 2009–2014.
- Kuvataiteilija 2014–.
- Opettaja Kauniaisien lasten kuvataidekoulussa 2020–.
- Vuoden postimerkkitaiteilija 2018 ja 2019.
- Asuu Porvoossa ja Kauniaisissa.
- Perheeseen kuuluvat lapset Milja, 33, Matias, 26, ja India, 18.
- Harrastaa sienestämistä ja käsitöitä.

”Olen piirtänyt ja maalannut aina. Se on ollut minun tapani rentoutua. Piirtäessäni uppoan yhä omaan maailmaani”, Lehväslaiho kuvailee suhdettaan kuviin.

Vaikka tiede on hänelle rakas ja tärkeä, kuvataiteen kutsu nousi lopulta ohi kaiken muun.

Opiskelijaäidin ruuhkavuodet

Mutta aloitetaan vuodesta 1967. Minna Lehväslaiho syntyi silloin perheeseen, josta ei oikein voinut päätyä muulle kuin tiedeuralle.

Isä oli gynekologisen onkologian dosentti, joka teki 1970-luvulla väitöskirjatutkimusta virologiasta, äiti maa- ja metsätieteilijä.

Muukin suku oli akateemista väkeä, medisiinarien lisäksi esimerkiksi psykoterapeutteja ja taidehistorioitsijoita. Oli siis selvää, että Minna-tyttökin päätti jo lapsena kulkea samoja jälkiä.

”Isä otti minut usein mukaansa töihin, joten pääsin laboratorioon hyvin varhain. Olin saanut lahjaksi oman mikroskoopin, jolla tutkin syöpäsoluja valkoinen takki päällä.”

”Tutkijan työ tuntui kutsumusamatilta.”

Aikuistuttuaan Lehväslaiho päätyi Helsingin yliopistoon, jossa hän luki pääaineenaan biokemiaa ja sen ohessa kemiaa, fysiikkaa ja virologiaa.

Opiskeluvuodet olivat yhtä aikaa ”kiireisiä ja ihania”. Oman mausteensa toi se, että Lehväslaiho oli myös pienen tyttären äiti.

”Sain ensimmäisen lapseni pian lukion jälkeen. Olin aina haaveillut tulevani nuorena äidiksi, ja se toteutui.”

Taide jäi väkisinkin vaipanvaihdon ja koulukirjojen katveeseen, mutta välillä aivojen oli pakko antaa levätä luomistyössä. Kuvien tekemisestä tuli Lehväslaihon tapa nollata ajatukset rankkojen tenttiputkien jälkeen.

Usein hän piirteli myös värityskuvia lapselleen.

Vaikka vapaa-aikaa jäi tiukimpina ruuhkavuosina hyvin vähän, olivat sentään käytettävissä yöt.

”Ne vietin joskus tekemällä kuvia, joita työnsin sitten pöytälaatikkoon.”

Taiteellisuus ei aina pysynyt piilossa silloinkaan, kun oli aika keskittyä viisusti tieteeseen.

Kuvataiteen kutsu nousi lopulta ohi kaiken muun.

”Kun kurssitehtävissä piti piirtää molekyyleja, niistäkin tuppasi tulemaan hiukan koristeellisempia ja moniulotteisempia kuin muilla”, Lehväslaiho naurahtaa.

Kuvia, joista tulee hyvä mieli

Jo tuolloiset opiskelukaverit ihastelivat Lehväslaihon kynästä lähteneitä upeita kuvia, mutta taiteilija itse ei osannut

» » »

ihmetellä taitoaan, eikä osaa vieläkään.

”Se tuntuu samanlaiselta kuin esimerkiksi kävelytaito”, hän kuvaa.

”Kuvat vain tulevat minusta ulos. En koskaan suunnittele mitään etukäteen, vaan otan kynän käteen ja annan sen viedä.”

Lehväslaihon omaksi tyylihalliksi on vakiintunut naivismi. Se on hänelle luontevin tapa toteuttaa itseään taiteilijana.

”Jos olisin vaikka iskelmälaulaja, voisin kokeilla laulaa oopperaakin, mutta ei se varmaan oikein onnistuisi”, hän vertaa.

Sama pätee kuvataiteeseen.

”Voisin tehdä myös realistisia kuvia, mutta en nauttisi siitä, eikä se istuisi minulle.”

Naivismin keskeisiä piirteitä ovat oppikirjojen mukaan graafisuus, värikkyyys ja sadunomaisuus. Lehväslaiholle naivismi on ”inhorealismmin vastakohta”.

Hänen tavoitteenaan on luoda taitteen keinoin turvallinen, levollinen ja onnellinen ilmapiiri. Mieluiten hän loihtii paperille tai kankaalle ”hilpeitä eläimiä ja kilttejä taloja”. Sellaisia kuvia, joista ihmisille tulee hyvä mieli.

Elämä ei voi olla kovin ikävää, jos talotkin ovat hyvällä tuulella.

Aiheet juontavat juurensa vuosien taakse.

”Yksi lapsistani sanoi kerran, että tykkää töistäni niin kauan kuin niiden talot ovat kilttejä”, Lehväslaiho hymyilee.

”Lapsi on jo aikuinen, mutta nyt haluan itse tehdä vain iloisia taloja. Elä-

mä ei voi olla kovin ikävää, jos talotkin ovat hyvällä tuulella.”

Ihmisen perimää avaamassa

Lehväslaiho sai maisterinpaperinsa vuonna 1995 ja muutti sen jälkeen perheineen Isoon-Britanniaan. Siellä hän työskenteli aluksi maineikkaassa Sanger-instituutissa Ihmisen genomi-hankkeessa.

Lehväslaihon tutkimuskohteena oli ihmisen kromosomi 20, jonka genomia ryhmä pyrki avaamaan. HGP (Human Genome Project) -projektissa on saatu selville, että kromosomi 20:n geenit ovat osallisina monen perinnöllisen sairauden, kuten sydäntautien ja diabeteksen, synnyssä.

Sangerista Lehväslaiho siirtyi Euroopan molekyylibiologian laboratorion EMBL:n alaiseen Euroopan bioinformatiikan instituuttiin (EBI), jossa hän teki töitä Universal Protein Resource (UniProt) -hankkeessa.

UniProt on proteiinien tietokanta, johon on koottu tietoa proteiinien sekvensseistä ja biologisesta toiminnasta.

”Luimme ja keräsimme kaiken saatavilla olevan tiedon kustakin proteiineista, vertasimme ja yhdistelimme löydettyä tietoa toisiinsa ja pyrimme kokoamaan mahdollisimman kattavan tietopankin”, hän kuvailee.

EBI-instituuttiin otetaan tutkijoita eri puolilta maailmaa yleensä kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Enintään projektissa saa työskennellä yhdeksän vuotta.

”Ideana on, että työskentelyjakson jälkeen tutkijat palaavat kukin takaisin omiin yliopistoihinsa ja omiin tutkimusryhmiinsä ja vievät oppimansa niissä eteenpäin. Näin projekteissa luotu ja hankittu tietotaito leviää maailmalle.”

Luonteva kasvu kansainvälisyyteen

Minna Lehväslaiho vietti saarivaltiossa kaikkiaan yhdeksän vuotta. Siihen oli työn kiinnostavuuden lisäksi toinenkin syy.

”Olin juuri ennen Suomesta lähtöä saanut toisen lapsen, ja tahdoin suoda molemmille kokemuksen ulkomaila asumisesta. Siksikin halusin viipyä Englannissa niin pitkän ajan kuin mahdollista.”

Toivetta vankistivat hänen omat, mukavat muistonsa.

”Lapsuudenperheemme asui aika pitkään Yhdysvalloissa Pohjois-Carolinassa, kun isä toimi tutkijana sikäläisessä yliopistossa.”

Amerikkaan muuttaessaan tyttö ei vielä osannut englantia, mutta ennen kuin kielitaito alkoi karttua, kommunikointi sujui mainiosti piirtämälläkin.

”Kuvien avulla pystyin kertomaan, mitä halusin. Koulussakin vastasin kysymyksiin piirtämällä vastaukseni, kun en osannut kunnolla selittää asiaa vieraalla kielellä.”

Myös Lehväslaihon omat lapset osasivat nauttia ajastaan vierailulla mailla. Britannian jälkeen perhe kuitenkin ajatteli palata takaisin kotimaahan, ”maailman parhaaseen maahan asua”.

Suunnitelma muuttui, kun kolmas lapsi ilmoitti tulostaan.

”Olisi ollut epäreilua, jos kuopuksen olisi pitänyt elää pelkästään Suomessa, kun esikoinen ja keskimäinen olivat saaneet kokeilla siipiään muuallakin”, Lehväslaiho perustelee.

”Enkä myöskään halunnut, että meillä olisi ollut kaksi englanninkielistä ja yksi suomenkielinen lapsi.”

Nuorimman onneksi koitui, että äitiä pyydettiin juuri otollisella hetkellä mukaan soluontologian tutkimus-

Minna Lehväslaihon kuvat ovat tuttuja muun muassa Unicefin ja Suomen Punaisen Ristin joulukorteista.

Reetta Virtanen

Joulun odottaminen kutkuttaa Minna Lehväslaihon mieltä ainakin yhtä paljon kuin lasten.

hankkeeseen Kapkaupunkiin.

”Siis tekemään eräänlaista solujen sukupuuta. Ontologiassa tutkitaan sitä, kuinka solut kehittyvät, jakaantuvat ja muodostavat erilaisia hierarkioita.”

Perhe siis pakkasi kuin pakkasikin laukkunsa, mutta matka suuntautui koti-Suomen sijasta Etelä-Afrikkaan.

Kaksi kutsumusta, yksi elämä

Afrikassa tiedenaisen taiteenteolle avautui entistä enemmän tilaa. Lapset olivat ehtineet kasvaa jo sen verran isommiksi ja omatoimisemmiksi, että arjen pyörittäminen ja tutkimustyö Western Capen yliopistossa eivät vie neet Lehväslaihon aikaa kokonaan.

”Niin ehdin taas tarttua kynään tai siveltimeen entistä useammin. Samalla minussa alkoi kypsyä päätös, että eläkkeelle jäätyäni heittäydyn kokopäiväiseksi taiteilijaksi”, Lehväslaiho muistelee.

Vähitellen hänen päässään syntyi toinenkin ajatus. Pitäisikö sittenkin panna toimeksi jo aiemmin?

”Tajusin, etten voi mistään tietää, mitä tapahtuu. Eivät kaikki edes elä

eläkeikään asti, ehkä en eläisi itsekään.”

Kun Lehväslaiho sitten ryhtyi miettimään vakavasti kuvien tekemisen merkitystä itselleen, hän oivalsi, että ilman tiedettäkin hän voisi elää, ilman taidetta ei.

Ennen taiteilijan identiteettiin vaihtamista kului kuitenkin vielä aikansa. Ei hyvää tutkijaa niin vain päästetty tiedemaailmasta pois.

Neljän Afrikan-vuoden jälkeen Lehväslaiho sai kutsun Saudi-Arabian tiede- ja teknologiayliopistoon tekemään väitöskirjaa automaattisesta tekstinkäsittelystä.

Työn tavoitteena olisi rakentaa tekoälyyn pohjautuva menetelmä, jolla tutkijat voisivat löytää haluamansa tiedot tieteellisistä teksteistä ja artikkeleista helposti ja nopeasti.

”Suostuin projektiin, koska Saudi-Arabia maana vaikutti niin kiinnostavalta.”

Hetki onnea pahan keskellä

Edessä oli näin jälleen uusi elämä, joka lunasti lupauksensa. Perhe huomasi

viihtyvänsä eksoottisessa kulttuurissa todella hyvin.

Minna Lehväslaiho kävi innokkaasti käsiksi väitöstyöhönsä ja uppoutui taas kerran syvälle tutkimuksenteekoon.

Sitten puuttui kohtalo peliin. Suomalaista pyydettiin kansainvälisen koulun kuvaamataidon opettajan viransijaiksi.

Lehväslaiho sai tutkijantyöstään virkavapaata ja ryhtyi johdattamaan 350 oppilaan koulun lapsia taiteen saloihin.

Koululaiset tulivat eri maista ja erilaisista lähtökohdista, osa hyvin köyhistä oloista. 2010-luvun taitteessa arabimaissa puhkesi levottomuuksia, ja lapset joutuivat kohtaamaan arjessaan paljon pahoja ja surullisia asioita.

”Taide kuitenkin yhdisti, ja pääsin seuraamaan läheltä, millainen vaikutus sillä oli lapsiin”, Lehväslaiho kertoo.

”Kuvaamataidon tunneilla oppilaat saivat onnistumisen kokemuksia ja saattoivat aina hetken olla kaiken kauheuden keskellä onnellisia.”

Lehväslaiho muistaa erityisen tarkkaan erään lapsen, joka kertoi luokkaan tullessaan, että hänen isoäitinsä kotona

» » »

**"Ehkä vielä joskus pääsen ikuis-
tamaan juhla-ajan tunnelmat
omaan joulukalenteriini", Minna
Lehväslaiho haaveilee.**

Lehväslaihon tapauksessa uranvaihdos on myös ollut poikkeuksellisen onnistunut. Hän on vakiinnuttanut asemansa nopeasti, ja hänen taidettaan on esitelty näyttelyissä Suomen lisäksi lukuisissa maissa ja lähes kaikissa maanosissa.

Joulukuvien teko sydäntä lähellä

Kauniaisten-kodissaan Minna Lehväslaiholla on omat huoneet vesiväri- ja öljyvärimaalausta ja postikorttien piirtämistä varten.

Kaikkialla näkyy päivänvalolamppuja. Samoin jouluvaloja, sillä joulu on hänelle erityisen mieluisaa aikaa ja joulukorttien piirtäminen lempityötä.

Yhden postikortin luomiseen kuluu noin viikko, maalaukseen montakin.

"Kun istahdan työpöydän ääreen, ikinä en tiedä, mihin päädyn. Ensien tulevat talot tai puut, ja sitten vasta selviää, keitä kuvassa asuu. Lopputulos on itsellenikin yllätys."

Yksi hänen unelmistaan on saada tehdä oma joulukalenteri.

"Ehkä sekin vielä joskus toteutuu."

Lehväslaiho on kuvittanut myös Joulupukin postin joulukirjeitä, joita käytetään muun muassa Japanissa.

"Siellä Joulupukki lähettää kirjeitä myös kesällä."

Lehväslaihon postikortteja ovat tilanneet esimerkiksi Unicef ja Punainen Risti. Hänet on myös valittu vuoden postikorttitaiteilijaksi vuosina 2018 ja 2019.

"Tunnustukset tuntuvat toki hyvältä, mutta piirtäisin, vaikka kukaan ei koskaan näkisi kuviani", Lehväslaiho hymyilee.

Hänen tuoreimmat työnsä näkivät päivänvalon marraskuussa, kun Posti julkisti kaksi hänen piirtämäänsä postimerkkiä.

Ensimmäisessä kiikkuvat sopuisasti kissa ja pöllö koivunoksiin ripustetussa keinusissa, toisessa killuu puiden väliin viritetyillä pyykkinaruilla sukkiensa lisäksi kastelukannuja ja muuta jännittävää.

Kuvista tulee hyvä mieli. □

Kirjoittaja on kemisti ja vapaa toimittaja.

Syyriassa oli saanut surmansa ammuskeluissa.

"Aloimme piirtää yhdessä papukaijoja. Lapsi sai irrottaa ajatuksensa todellisuudesta ja vain upota maalaamiseen."

"On tutkittu, että taiteen tekeminen saa verenpaineen laskemaan ja olon rauhoittumaan. Silloin näin tämän aivan silmiäni edessä."

"Tärkeimmät asiat on hyvä tunnistaa"

Minna Lehväslaiho ei enää palannut tutkijantyöhönsä. Myös väitöskirja jäi kesken, mutta se ei tuntunut isolta menetykseltä.

"Taiteen ja lasten hyvinvoinnin merkitys oli siinä tilanteessa niin paljon suurempi."

Kun perhe vuonna 2014 palasi Sau-

di-Arabiasta Suomeen, Lehväslaiho aloitti uransa ammattimaisena kuvataiteilijana.

Hänen lapsuudenperheensäkin ei hätkähtänyt tyttären täyskäännöstä.

"Päinvastoin, vanhemmat ovat tukeneet päätöstäni. Tiede ja taide olivat kotonamme aina yhtä arvostettuja, ja lapsena minua vietiin usein erilaisiin näyttelyihin."

"Isäni on perehtynyt aika syvästi sekä moniin kirjailijoihin että kuvataiteilijoihin ja tutkinut paljon esimerkiksi **Rudolf Koivua** ja hänen töitään", Lehväslaiho kertoo.

"Meillä on aina oltu sitä mieltä, että ihmisen on hyvä tunnistaa itselleen tärkeimmät asiat. Jos niistä voi tehdä itselleen työn, se on aivan ihana asia. Näin olen kasvattanut omatkin lapseni ajattelemaan."